

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru strelătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Sibiu, 9 Maiu, 1888

Dacă un străin — care nu cunoasce nici pe deosebită relațiiile din Ungaria, va căsi rapoartele dărilor despre activitatea reuniunii pentru colonisarea ciangăilor — ușor va veni la convingere, că Ungaria este o țară binecuvântată de Dumnezeu, că în mersul ei spre cultură și spre organizarea internă deja a ajuns acolo — încât nimic nu mai are de a regula la ea acasă — și așa cu drept și în dreaptă privirile spre frații de un sânge, spre cînăgăi din Moldova și din Bucovina, cari gem sub jug străin, cari luptă cu săracia și cu miseria, cu întu nerecul și cu cele ce isvoresc din întuneric și tot atunci va afla îndreptățită purcederea societății maghiare de a lua în mâinile sale cauza, ca să i aducă aici și să împărtășască de binefacerile culturii, să le dea pămînt, cultură, cu un cuvînt, să facă din ei oameni fericiti. Noi, cari cunoasem de aproape stările din Ungaria, noi, cari scim, că în Ungaria sunt multe reale de îndreptat, multe de pus la cale și multe păcate vechi necurățite și neoblite, ne mirăm, că tocmai în Budapesta, în centrul și în inima culturii maghiare să pot găsi oameni, cari nu văd cele ce se petrec aici acasă, nu văd nemulțumirea cetățenilor de aici, nu văd cestiuinea naționalităților ne rezolvată, ci în mod provocator chiar și în dreaptă privirile ca să colonizeze teritoriile vaste ale statului cu oameni, cari au petecul lor de pămînt în alte țări.

Dacă s-ar face toate acestea în interesul statului, ca să i se dea putere nouă de viață, brațe municioare, oameni entuziasmați pentru noua patrie, de a-i da un contingent în armată și de a contribui la venitele țării, nu s-ar afla nimenea să reproabe purcederea societății pentru colonisarea ciangăilor în Ungaria — și după noile porniri și în Transilvania.

Ungării ca patrioți patentați însă nu o au aceasta în vedere, ci înmulțirea elementului maghiar. Văd ei, că nu pot asimila pe celealte popoare cu toată maiestria și forța ce o intrebunțeaază încă de pe anul 1540, cum ne este cunoscut din conclușele dietei transilvane de atunci și de pe timpurile lui Apafi I, și vădând puterea de rezistență a modelului și a românului în genere, din punct de vedere național maghiar ei cred, că e îndreptățită noua poruncă cu colonisarea ciangăilor. Foarte bine, nu noi vom fi, care îi vom impiedica în propusurile lor. Tot ce regretă este că ciangăii deși ajutorați, scutiti de toate dările nu se află bine aici și ne cuprindem, când mai eri alătării îi vedeam primiți de

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la Administrația tipografiei archidiocesane Sibiu, strada Măcelarilor 47.

Corespondențele sunt a se adresa la Redacția „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 30. Epistole nefranțate se refuză. — Articulii nepublicați nu se înapoiază.

INSETIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rândul cu litere garmon — și timbr de 30 cr pentru fiecare publicare.

comitete anume instituite, cu banderii și alaiu, acumă însă se reintorc ear la vetrile lor părsăsite, nu le place aici, căci nici aici nu curge lapte și miere ca și în Moldova ori Bucovina, ci ca să poată trăi, trebuie să lucre dela os și în urmă să-și vadă rodurile muncii lor duse de ape neregulate, agrii oferiti prefațuți în pustii, ca nici după 2-3 ani să nu poată deveni roditori. Aceste le scie foarte bine reuniunea din Bpesta, le sciu toți ungurii și cei indigeni chiar, dar nimenei nu i poate opri în proposul lor, căci elementul maghiar trebuie înmulțit, cu ori ce preț și încă el trebuie înmulțit în părțile Devei, căci acolo elementul maghiar e în pericol deși faptele dovedesc contrariul, că în colosul comitat al Hunedoarei, ampoliații administrativi sunt toți unguri, și că unicul cerc de alegere, unde românii ar fi în drept a avea reprezentanțele lor român în dieta țărei și acela, prin corupție a trecut în mâinile maghiarilor.

Va să dică, ori vor veni ciangăi la Deva ori nu, ungurii sunt domni ai situației și ne mirăm, că totuși nu se cred din destul stăpâni pe putere, ci în lucarea sa comitetul pentru colonisarea ciangăilor tocmai Deva o ține de un punct slab, unde ar trebui înmulțit elementul maghiar cu 40 familii de ciangăi.

Acestia în un veac mult două au să se facă tot români și să ajungă tocmai contrariul de la ce se intenționează, dar tocmai că intenționarea, este îndreptată contra românilor, ea va da ansă la bănueli motivate din partea lor dacă a facut rău guvernul, că și-a dat consimțémentul seu, pentru de a înmulții numărul nemulțumirilor cu una, care va produce încă pe multă vreme sânge rău în inimile populației nemaghiare din comitatul Hunedoarei. Multe, foarte multe am avea de vorbit și de scris în punctul acesta, una însă nu o putem tăcă și aceea este, că mai bine sărăcăința un comitet, care să-și pună de problemă înfrățirea popoarelor din țară, pentru că nu ciangăii aduși cu trimițe au apărăt acest pămînt, nu ei dău numerosul contingent pentru armată, nu ei plătesc dările cele mari, și nu ei sunt chemați la vreme de nevoie să facă servicii patriei și tronului, ci românul alătura cu susul, sérbul cu slovacul și croatul. Este frumoasă suma de care dispune societatea pentru ciangăi, 34 mii de floreni nu sunt o sumă neînsemnată și cu ei s-ar putea face multe de toate, ce ar avea menirea înfrățirii — cari toate ar aduce cu mult mai mari folosuri ca aducerea ciangăilor în Transilvania.

Monumentul are o înălțime de 66 urme, ear basă pe care este așezat, este un cuadrat având 80 de urme la fiecare latură în lungime, și astfelui o suprafață de 6400 urme pătrate.

Monumentul însuși este o grupă măreță de mai multe monumente, preste cari domnesc cu o sublimă majestate și dulce blândeță figura Mariei Teresia, reprezentată săzând pe tron.

Platoul de granit, care mijlocesc isolarea artistică a monumentului, este încunjurat cu pociumbi tot de granit, legați între sine cu lanțuri de brons. Pe acest platou se ridică stylobatul, formând trei trepte, pe care stă apoi intregul postament admirabil. Postamentul în cele patru unghiuri ale sale se dă înainte, formând un felu de limbi, pe care stau patru statui călări de ale generalilor mari ai Mariei Teresie: Laudon, Daun, Khevenhüller și Traun, în dubla mărime naturală. Sinurile formate de aceste limbi le ocupă statuile celor mai distinși sfetnici ai împăratului, precum: Kaunitz, Liechtenstein, Van Swieten și Haugwitz.

Acest cerc grandios de figuri impresoară postamentul propriu dîs, pe care stă figura împăratului. Acest postament are forma unui felu de templu masiv de granit cu patru portaluri oarbe, în cele patru unghiuri susținut de patru ori căte 2 columne cizelate de serpentin verde. În portalurile amintite se află în hautrelief 16 statue de bărbați ilustri din epoca Mariei Teresie: Bartenstein, Starhemberg, Mercy,

Sinodul archidiocesan.

Sedinta VII-a, finită la 6/18 Maiu, a. c.

Dep. I. Turcu face propunere a se cerceta starea afacerei cu convertirea unor obligații ale fondurilor archidiocesane.

Să pune apoi la ordinea dilei referata comisiunei scolare. Să ia la desbatere:

a) raportul consistoriului ca senat scolaru pe lângă unele propunerile mai de puțină însemnată să luat spre sciință;

b) raportul cons. arch. în privința regulării catichisării și compunerea de manuale pentru studiul religiunii, care se concrede consistoriului ca acesta prin specialisti să se îngrijească în timpul cel mai scurt pentru regularea definitivă a acestei afaceri.

Se primesc ca manuale pentru scoalele noastre poporale: a) „Economia campului” de G. Moian; b) „Fizica” de prof. D. Făgărășan și c) „Curs de limbă maghiară pentru scoalele populare” de I. Molnár. În sedința a VIII-a, finită la 6/19 a. c. să se pertractă raportul consistoriului archidiocesan ca senat episcopal.

Raport mai detaliat.

Sedinta a VII-a, finită la 6/18 Maiu, a. c.

Se cetește protocolul ședinții premergătoare și — Se autentică.

Presidiul prezentează:

1. Cererea dep. M. Cirlea, pentru concediu pe restul sesiunii, începând din 6/18 l. c. din cauza agendelor oficioase neamănăvare;

2. Cererea dep. G. Moldovan, pentru concediu pe 8 dile, începând din 4/16 l. c. eventual pentru restul sesiunii sinodale din cauza unei afaceri urgente neamănăvare.

Concediile cerute se dan.

Presidiul prezentează mai departe petițiunile următoare:

a) cererea lui N. Cărstoian și consoții din Hermanul săsesc pentru depărtarea lui Alecsandru Dogaru din parochia Hermanului săsesc și nimicirea actului de alegere de paroch, și întregirea-neamănătă a parohiei prin concurs nou.

b) cererea comitetului parochial din Valendorf pentru acordarea unui ajutoriu de 500 fl. din fundația „Şaguna” și

Lacy, Haddik, Nádasdy, Eckhel, Pray, Gluck, Haydn, Mozart, Grassalkovici, Bruckenthal, Rieger, Martini și Sonnenfels.

Deasupra acestui postament admirabil decorat la picioare cu patru figuri alegorice, reprezentând însușirile împăratului, sedă pe tron în costumul pompos al timpului său, cu mâna dreaptă întinsă cu mulțamire asupra țării sale, ear în stânga ținând sceptrul și o legătură de hârtie: majestatica persoană a Mariei Teresie.

Impresia artistică, ce ține face acest monument este covîrșitoare. Vezi cu ochii desvoltându-se înaintea ta o epocă întreagă, o epocă croită de bărbații geniali, a căror statură de brons te întimpină cu o sacră seriositate și dirigeată de mâna înțeleptei împăratești, a cărei spirit planează asupra acestei lumi mici de istorie și de artă.

Platoul, terasa, postamentele sunt parte din granit parte din sienit, ear figurile și toată ornamentalia din brons.

Cu monumentul Mariei Teresia renumitul Ring din Viena, care precum și rivalizează cu oricare altul din Europa în materie de frumuseță și de artă, a mai primit cu o memorabilitate mai mult, care în valoarea sa artistică este una dintre cele dintâi a secolului al XIX-lea.

Y.

FOITĂ.

Monumentul Mariei Teresia în Viena.

Duminecă în 13 a. l. c. s'a desvelit în Viena cu un ceremonial grandios, monumentul cel mare al împăratului Maria Teresia. De față au fost la aceasta serbare toți membrii înalte case domnitoare, în frunte cu Maj. Sa împăratul și M. S. împărateasa. Pe tribunele clădite în mod provizoriu anume pentru festivitatea desvelirii a asistat în număr de 12,000 de persoane, elita societății din Viena, Budapestă și din provincie. Momentul desvelirii a fost signalat de 101 descărățuri de tun și de imul împăratesc, cântat de bandele militare din Viena.

Ce privesc însuși monumentul, el este fără îndoială opera cea mai mareță, ce s'a produs în acea stație până acum în Viena, și în Austro-Ungaria preste tot.

Așezat la mijloc între cele două musee grandioase ale curții împăratesci, ce s'au clădit de cîrînd, monumentul și are fațada spre Ring și spre Burgul imperial. Fundul este format de edificiile grajdurilor împăratesci.

Ce să se putea face imaginare despre acest monument și neperitoru semn comemorativ, ce s'a ridicat de către Maj. Sa împăratul împăratesci cele mari a Austriei, amintesc aci numai următoarele:

c) cererea parochului Ioan Torpan din Sânger, pentru a i se concede strămutarea în comuna să natală din Săcal.

La ordinea dilei să pune referada comisiunii organizațioare, care prin raportorul seu Dr. Absolon Todea, raportează asupra raportului consistoriului archidiecesan din ședințele plenare, ce se publică mai în jos.

Cetindu-se, să primescă de basă la desbaterea specială.

Luându-se la desbatere specială, partea raportului despre numărul pieselor intrate, împărțirea acelora după resoarte și referenți, numărul pieselor neresolvite până la 31 Decembrie 1887 și al ședințelor plenare, ținute în decursul anului trecut — Se ia spre scîntă.

Partea raportului referitor la întimpinarea în Cluș a Majestății Sale, împăratului și rege al nostru Francisc-Iosif I cu ocazia manevrelor mari militare în părțile Transilvaniei, sub conducerea Escoletenei Sale Dului archeepiscop și metropolit Miron Romanul prin o numără deputație din cler din părțile nordice ale Transilvaniei, ear în Deva sub conducerea protopresbiterului Ioan Papiu prin o deputație din acel jur, — se ia spre scîntă și cuvîntul de întimpinare omagială al Escoletenei Sale precum și prea grațiosul răspuns al Majestății Sale se acclude la protocol.

Punctul II din raport în ce privesc înființarea a două eparchii noue pe teritoriul metropoliei, la propunerea comisiunii sinodul decide a se rezolva atunci în merit, când se va refera raportul cons. arch. asternut în acest respect.

Partea din raport referitoare la alegerile congresuale și reconstituirea organelor bisericesc sub-alterne pe un nou period de 3 ani, — Se ia spre scîntă.

Referitor la punctul V din raport, unde se arată, că din diferite cause în cincispredece protopresbiterate nu s-au ținut sinoade protopopesci comisiunea propune: Sinodul nu aflat pe deplin acceptabile motivele aduse pentru neținerea sinoadelor protopresbiterale, și de aceea și exprimă regretul față cu protopopiatele, cari în casul present nu observează dispozițiunile statutului organic, comisiunea incătă privesc protopresbiterale, cari nu aduc motive acceptabile, sinodul să-și exprime regretul, ear consistoriul să îndrumă a lăua măsuri energice față cu organele, cari nu și vor împlini datorința.

Față de aceasta propunere dep. O. Sorescu neputând accepta atari scuse, despre cari se face amintire în raport, cum sunt: pedezi de comunicație, lucrările nă fost gata, le aflată nesuficiente pentru aceea se vede indemnătă a face următoarea propunere: Sinodul îndrumă pe consistoriul archidiecesan a lăua la răspundere pe toți protopresbiterii, cari nă au ținut în anul 1887 sinoade protopresbiterale și în casă când scusele nu ar fi suficiente, protopresbiterii necusătă să fie pedepsiți pe cale disciplinară.

Cu privire la aceste propunerii se desvoală o desbatere vie, la care iau parte deputații: Furdui, Petric, Lemeny, Dr. Olariu, Part. Cosma, I. Turcu, unii pentru propunerea comisiunei, ear alții pentru propunerea deput. O. Sorescu; deput. V. Dănișan face următoarea propunere: Se îndrumă consistoriul archidiecesan, ca printre un cerculariu să aducă la cunoștință tuturor sinoadelor protopresbiterali din archidiecesă toate casurile, în cari în anul 1887 nu să ținut sinodul protopresbiteral dimpreună cu causele, pentru cari nu să au ținut ele să, după cum sunt ele arătate la punctul V din raportul despre activitatea consistoriului archidiecesan în ședința plenară, punându-le în vedere importanța acelora pentru funcționarea regulată a întregului nostru organism bisericesc și asigurarea rezultatului binefăcătoriu, la care țintesc biserica.

Punându-se la vot se primesc, propunerea comisiunei.

(Va urma.)

Nr. 2464 plen.

Raport general

despre activitatea consistoriului archidiecesan, în ședințe plenare pe anul 1887.

Venerabil sinod archidiecesan!

Numărul tuturor acelor intrate la protocolul de esibile în anul 1887 este de 7278, care după resort se împart astfel:

Presidiale 356; pentru ședințe plenare 640; pentru senatul bisericesc 2139; pentru senatul scolariu 2198; pentru senatul epitropesc 1944.

Actele intrate său distribuit spre referare astfel:

I. Asesorului consistorial Dr. Ilarion Pușcariu, arhimandrit:

Presidiale 1; plenare 248; bisericesci 187; scolare 621; La olaltă 1057.

II. Asesorului Zacharia Boiu:

Presidiale 1; plenare 35; bisericesci 1232, — La olaltă 1268.

III. Asesorului Moise Lazar:

Plenare 2; bisericesci 14; scolare 1; epitropesci 472. — La olaltă 489.

IV. Asesorului Nicolau Cristea:

Bisericesci 624.

V. Asesorului Mateiu Voilean:

Scolare 1552.

VI. Asesorului Eugen Brote:

Plenare 322; bisericesci 7; scolare 7; epitropesci 1452. — La olaltă 1788.

Se observă că între actele epitropesci referate de asesorul Eugen Brote sunt computate și raționile bisericesci, care dau 599 numeri.

VII. Asesorului consistorial și secretariului consistorial Nicanor Frateșiu, protosincol:

Presidiale 354; plenare 33; bisericesci 75; scolare 18; epitropesci 20. — La olaltă 510.

Acte rămase neresolvite la 31 Decembrie 1887 erau 360 numeri, dintre care partea cea mai mare până la datul de față și-au aflat rezolvirea.

Ședințe plenare său ținut de tot 12, adepă 10 ordinare și 2 estraordinare.

După premiera acestor date generale avem onoare a constată, că cursul lucrărilor în consistoriu a fost normal; actele și-au aflat rezolvire neîmpedecată.

Între lucrările și obiectele mai însemnate, pertractate de consistoriu în ședințe plenare amintim următoarele:

I. Întimpinarea omagială a Majestății Sale, Prea Înalțatului Împărat și Rege al nostru Francisc Iosif I. din partea unei deputații numeroase din cler, sub conducerea Escoletenei Sale, Domnului archeepiscop și metropolit Miron Romanul, în Cluș la 23 Septembrie 1887 cu ocazia venirei Maiestății Sale ces. regesci și apostolice la manevrele mari militare în părțile Transilvaniei.

Consistoriul metropolitan în vederea venirei Mai. Sale în Transilvania la aceasta ocazie încă în ședință sa dela 20 August 1887 aflat de bine, ca biserică noastră ortodoxă română din Ungaria și Transilvania să-și depună omagile sale înaintea Maiestății Sale prin o deputație metropolitană în Deva, și spre acest scop să și notifice termenul primirii deputației pe diua de 3/15 Septembrie, 1887. După ce se făcă pregătirea de lipsă pentru presentarea deputației la terminul ficsat, sosi înșe incunoscință telegrafică datată din 11 Septembrie, că deputația biserică noastră se poate prezenta înaintea Maiestății Sale numai la Cluș; eară în Deva se poate prezenta numai preotimea din loc. În conformitate cu situația aceasta nouă a împregătririlor, protopresbiterul tractului Deva Ioan Papiu, să însărcină a conduce preotimea noastră din loc și împregătruirea înaintea Maiestății Sale la Deva pentru manifestarea loialității credincioșilor biserică noastre. După raportul dat de protopresbiterul Ioan Papiu, deputația condusă de densus, constătoare din mai mulți protopresbiteri și presbiteri din ținut a fost primită în mod prea grațios de Maiestății Sale se alătură aici sub 1/4 în limba maghiară și în traducere română.

II. Proiectul pentru înființarea a două eparchii noi și pe teritoriul metropoliei noastre. Acest obiect, despre care alcum să ăsternă raport separat din partea consistoriului la venerabil sinod, să pertractă de venerabil sinod încă la 24 Apriile 1881 sub Nr. prot. 73, și și-a aflat rezolvarea principală într'acolo, că se recunoasce în principiu necesitatea înființării încă a două episcopii pe teritoriul metropoliei, așa înșe ca una din ele să cădă exclusiv pe teritoriul de astăzi al archidiecesei, fără a se lăua ceva din altă eparchie sau a se mai da din teritoriul archidiecesei încă și la altă eparchie afară de cea înființată pe teritoriul archidiecesei, Realisarea înființării de eparchie noauă înșe pentru atunci nu o află venerabilul sinod de oportună și de aceea a fost de părere a se amâna realizarea creării de eparchie noauă.

Consistoriul metropolitan cu punerea în vedere a concluziei congresuale din 14/26 Octombrie 1881 Nr. 50 M. reccercă sinoadele eparchiale, cu abstractie dela momentul oportunității a se pronunța asupra modului, unde și cu ce teritoriu sunt a se înființa noaște eparchie, apoi asupra resurselor materiale, pentru susținerea eparchiilor.

Am aflat de bine a da loc acestui obiect în raportul general al consistoriului plenar pentru însemnatatea lui, ce o are pentru întreaga metropolie noastră, și ne luăm voie a trage deosebită atenție a Venerabilului sinod pentru o norocoasă rezolvare a lui la actual, prin care se face raport special.

(Va urma.)

„Tribuna“ la înălțimea misiunei sale.

„Spune-mi: cu cine te însoțesci? Ca să-ți spun: cine ești?“
(Urmare.)

VI.

Credem, că cele publicate până aci sunt prea deajuns ca ori-care om serios, și ori care credincios nepreocupat al bisericei noastre să priceapă situația unea, creată prin oamenii patimilor, cari afară de „eu“ lor nu cunosc nici om nici Dumnezeu, ci es-

ploatează totul, numai că să-și ajungă scopul lor personal, și ajunși la prepaștie, unde nu se mai pot opri, nu se sfiese a se folosi de mijloacele cele mai infernale, bătându-și pieptul ca fariseul, și invinind pe alții cu păcatele lor proprii, ba chiar și când le puni oglinda naintea ochilor încearcă a o întuneca, contând firescă la stupiditatea celor pe cari de ani de dilei îmbată cu apă rece.

Aproape dela înființarea sa „Tribuna“ intră de a discredită pe Metropolitul nostru în sus și în jos, să a folosit tot de „dovedile“ publicate de noi, calumnându-l și suspicându-l într'un mod ne mai pomenit la români.

Am pus pe Békessi față cu Békessi și pe Petrovici față cu Petrovici.

Să judece publicul, care Petrovici merită mai mult credemant, cel pocăit, carele ca să-și usureze conștiința cu toată francheză face descoperiri, cari în prima linie pe densus îl compromit? sau acel Petrovici, carele spre un scop infernal se vinde de instrument celor mai neîmpăcați inimici personali ai metropolitului pe când încă era în funcționeal lui? Sau în fine pe acel Petrovici, carele și după pocăință, în desperație sa, desprețuit de toată lumea, eară și și a angajat serviciile acelora, pe cari însuși îl condamnase pentru că l-au corupt?

Venim acum și punem față în față pe amicul și „tovarășul“ seu în luptă, pe fratele seu de sânge pe dl Slavici contra Slavici.

Pentru de a dovedi ce „vînătoriu de suflete este Metropolitul nostru, publicul dl Slavici în N rul 92 al „Tribunei“ o epistolă a protodiaconului de atunci I. Goldiș, datată din Arad la 18/30 Decembrie 1873, prin care acela, cu provocare la epistola dlui Slavici din 12 ale aceleia și lune, în care plângându-se, că nu poate trăi în Viena, cere sfatul părintesc al episcopului de atunci din Arad, ce să facă ca să scape de necazuri? și scrie, că „pe iubirea și sprințul Ilustratii Sale poți conta ca pe unii părinte adevărat, și va dori din inimă să îngrijescă de viitorul său, această îngrijire înșe numai atunci ar avea rezultatul dorit, dacă părisind poziția de acum*) vei veni la Arad, unde și cura și va fi mai ușoară tot pe lângă îngrijirea părintească a bunului nostru Epp“.

Din această epistolă, — care nu dovedește altă, decât înima cea bună a metropolitului nostru, și slăbiciunea carea i-o impută mulți, că nici când nu și-a cunoscut oamenii, pe cari i-a învrednicit de sprințul seu — face capital acuma dl Slavici pentru sine, de a-și dovedi independența sa, și caracterul firm al seu, de a nu se „angaja“ nici chiar când ca tiner fără subsință era în cea mai mare lipsă.

Față cu aceasta punem în vederea publicului epistolă tot a dlui Slavici din 7 Noiembrie n. 1873, va să dică numai cu 23 de dile mai înainte adresată Metropolitului de astăzi și vicariului episcopal și președinte al consistoriului din Oradea de atunci, publicată la 6/18 Noiembrie 1873, în „Lumina“ din Arad.

Eată epistola:

Preacuvioase Părinte!

Cunoscând tactul, prin care ve distingeți în atingerile sociale de ori-ce natură, am așteptat, că, mai ales acuma, articolii, ce am seris și dat spre publicare la cîteva foi, să producă în Preacuvioșia-Voastră tomai efectul, pe care a produs, precum văd din scrisoarea, ce a-ți bine-voit am trimis.

Prevedând astă, din considerație pentru Preacuvioșia-Voastră, o persoană, cără care, nu fără temei etic, me simșesc cuprins de un respect deosebit, ba chiar de o nemîntăită iubire, și de care până la un anumit grad, sunt legat prin simțeminte de recunoșință, — din considerație dar cără Preacuvioșia-Voastră, am tăcut mai multă vreme, și eram să tac până după alegeră.

Me scușătă însă! — Sunt legătuințe mai superioare decât acelea personale; sunt considerații de categorie mai înaltă decât acelea pentru oamenii, cără cari simțim aplecare: legătuințele, în care stăm cu societatea și considerațiile cără aceasta. Pentru un om, precum sun eu, aceste din urmă trebuie să determineze.

Mai ales atacurile contra Înalț Preasântie Sale, Părintelui Metropolit, m'au pus pe gânduri.

Nu este dar nimic sănăt! — Ei, bine! — eu simșesc în mine putere primitivă, care să poată combate răul ce băntue viețea noastră socială: n'ar fi călcare de detorință, n'ar fi abus de aceasta putere, dacă a-și lăsa-o în nelucrare!?

Nu sun dintre oamenii, cari fac pretenție la rol politic; nu sun dintre aceia, cari scriu numai pentru-ca să scrie; nu sun dintre aceia, cari vorbesc numai pentru-ca să vorbească: scriu, când capul ca stupul înainte de roire, îmi este plin de idei; vorbesc, când sun provocat la cuvînt; pășesc la lucrare când sun chemat și totdeauna când sun chemat. Alte considerații, nu îmi este permis să cunosc.

*) Atunci se dusese dl Slavici la Viena ca să-și finalizeze studiile de jurist, pe cari înșe până în diua de astăzi nu și le-a finalizat, ci și-a părasit cariera pentru care se destinase.

Red.

Am premeditat, ce voi să fac. Sciam, că, scriind, Ve pot compromita, m'am hotărât a rupe legătuințele între mine și Preacuvioșia-Ta, și a porni la lucrare.

Vi-o spun fără sfială: ce am făcut, nu am făcut din considerațiune pentru Preacuvioșia-Voastră, ci din considerațiune cătră adevăr în înriurarea lui asupra vieții noastre. Tot, ce am scris, este convingere. Nu am scris preocupaț de cauză, persoană, ori interes. Dacă ar fi, ca în articulele, ce am scris, se par preocupați; năș putea să fiu preocupaț decât de ideile, ce alcătuiesc temeiul gândirii, mele. Cred, cum că fac bine, precum fac: nu me voi abate dela celea apucate până ce nu me voi convinge, că nu.

Este convingerea mea, că un bărbat, precum sunteți Preacuvioșia Voastră, fie acela ori-care, este mai mult vrednic pentru scaunul episcopal din Arad. Nu-mi pronunț însă aceasta convingere decât atunci, când Vi se pune unul mai puțin vrednic alătura. Atunci însă motivat și cu destulă asprime, pentru că nu voesc să impun, ci să combat convingend.

Îmi aducă cineva mai mare învrednicie: și contra aplăcarilor mele, voi lucra pentru acela. Nu de persoane, ci de cauză este vorba!

Este convingerea mea, că o parte a creștinilor, abusând de poziția, ce li s'a dat în biserică, lucrără spre stricarea bisericii și a societății, al cărei temeu ea este; combat acest rău și sum dator să-l combat, dacă nascerea și întempliera mi-a pus armele în mâna.

Omisionea ar fi o îndoită vinovătie.

Este pentru noi căștig mare, dacă Măria Ta vei fi ales. Adevărul căștig este numai acela însă, dacă alegerea va fi expresia nemintită a spiritului sănătos, ce domnește în biserică.

Alternativa este pusă. După ce spiritele s'au agitat odată: ori oamenii binelui vor blama pe aceia ai răului, alegând pe Preacuvioșia Voastră; ori oamenii răului se vor blama însăși, alegând pe altul mai puțin vrednic.

Caderea Preacuvioșiei Voastre ar fi pentru noi un blam atât de mare, încât ar trebui să ne folosească: ar fi cel din urmă scremet al partidei răului. — Pentru acea agitațiunea produsă este atât de mare: es hat die eilste Stunde geschlagen.

Cu aceste mi-am spus motivele. Lăsând precum lucrez, voi putea să stric Preacuvioșiei Voastre, societății însăncănd, deoarece pentru ea și caderea Preacuvioșiei Tale este un folos: voi urma dar pe calea, ce am apucat mai departe.

Nu sum dintre oamenii, cari încep fără să gătească ce au început.

Dar atât în urma celor întemplate, că și a celor, ce se vor întempla, raportul între mine și Preacuvioșia Voastră devine imposibil: Ve rog dar binevoiți a primi demisiunea mea ca archivar la consistoriul de aici, precum și mulțămita pentru bună-voință, de care me a-ți privit demn până acumă.

Fiți incredință, Preacuvioase Părinte! greu foarte greu îmi cade acest paș; dar numai astfel pot evita o compromisare îndoită și pentru mine îndoit de grea. — Deși sum însăncănd, ca să me depart din jurul Preacuviosiei Voastre, permiteti-mi ca să păs rez afectele, ce în seurtă atingere, s'au ivit în sufletul meu.

Așteptă numai ca să aranjez în câteva archivul, și după aceea în cursul săptămâni ei viitoare, cu permisiunea Preacuvioșiei-Voastre voi porni la Siria prin Arad.

Dacă mi va fi eu putință am de gând, ca să merg la Viena pentru a face rigoroasele.

Primiți, Preacuvioase încă odată scusele mele și asigurarea despre adâncul meu respect!

Oradea-mare, 7 Noiembrie n., 1873.

Al Preacuvioșiei-Voastre preaplecăt

Ioan Slavici.

Această epistolă a fost răspuns la o imputare a metropolitului de astăzi, pentru că dl Slavici ca archivar al consistoriului orădan, în ajunul alegerei de episcop la Arad, în absența șefului seu, scrisese nisice articlă în „Lumina“ și în „Telegraful Român“ foarte magulitorii pentru archimandritul Miron Romanul, pentru cari însuși archimandritul era atunci din partea altora suspicioz, așa precum este astăzi suspicioz din partea dlui Slavici acel Miron Romanul astăzi metropolit, că pune la cale pe subalternii sei ca să-l laude.

Ei bine! Este posibil, ca acel Slavici, carele la 7 Noiembrie nou 1873 dice: Vi-o spun fără sfială: ce am făcut nu am făcut din considerațiune pentru Preacuvioșia-Voastră, ci din considerațiune cătră adevăr, în înriurarea lui asupra vieții noastre. Tot ce am scris este convingere. Nu am scris preocupaț de cauză, persoană ori interes — cu 23 de dile mai târziu, numai pentru aceea să nu primească ajutorul ce i l'a oferit metropolitul de astăzi, ca să-si păstreze libertatea convingerii față cu densus.

La un om de caracter nu este posibil așa ceva.

Nu atunci deci să-nascut în dl Slavici motivul de carele se folosesc astăzi, ci contând la credulitatea publicului, ce se delectează în mofturile sale, și mai cu seamă al tineretului, carele nu cunoasce antecetele nici ale dlui Slavici, nici ale altora, le născăcesc acuma, pentru de a seduce pe cei săraci cu duhul, și a și justifica cel puțin la vedere impasul, în carele l'a impins patimile sale fără margini, din care nu

mai poate scăpa, decât sau triumfând sau nimicindu-se pe sine însuși; — ar fi o dovedă de cea mai deplorabilă decădință morală însă pentru biserică și națiunea noastră, dacă cu astfelii de mijloace ar putea triunfa cineva, fie acela chiar dl Slavici!

Varietăți.

* (Alegere de deputat dietal). Alegerea nouă de deputat dietal în cercul Caransebeșului se va face în 26 a. I. c.

* Producția declamatorico-musicală a reuniunii sodalilor români din loc, dată Sâmbăta seara în pavilionul din grădina „Hermann“, putem să vedem, că moral minte a reușit pe deplin. Programul a fost bogat și bine ales, prevalând în el mai ales piese de cuprins național, cari au fost executate cu destulă precisiune și ascultate cu plăcere. Piese de cor, deși vre o căteva din ele nu tocmai ușor de însuși, au fost bine esențiate de corul numeros al reuniunii, ceea ce numai deosebitul zel al membrilor ei se poate atribui. Punctul al 7-a „Visul meu“ romană cântată solo de dl V. Petrușiu, a făcut o bună impresiune asupra publicului dovedind că dl Petrușiu are o voce destul de sonoră. Dl Em. Vintilă, aparținând în costum de curcan, ne-a delectat cu declamarea poeziei „Penș Curcanul“, și a fost vîn applaudat de public. Aproape toate punctele au fost repetate la dorință publicului exprimată prin aplaște. După execuțarea programului a urmat joc și petrecere colegială până de cătră diuă între membri reunii.

Trebue să constatăm însă, că public a fost foarte puțin și și acela compus mai numai din familiile membrilor reuniunii, așa că mai nu credem, că rezultatele materiale vor fi satisfăcătoare.

Dar noi așa credem, că deastădată cauza ne-participării publicului nostru intelligent a fost alegerea timpului nepotrivit, fiind Vineri seara concertul dlui profesor de muzică Popovici și preste dl, Sâmbăta, maialul fetișelor dela scoala noastră civilă.

* (Convocare). „Hațegana“ asociație de anticipație și credit, ungurescă „Hatiegana“ elōlegezési és hitel egylet, pe baza deciziei tribunului reg: din Deva Nr. 939 1888 aprobată și de tabla reg: din M. Vásárhely 150 1888 defigă adunare generală extra-ordinară pe 26 iunie eventualmente 10-a iulie 1888 la 10 oare înainte de ameașă la cassa institutului în Hațeg.

Obiectele de pertractare vor fi:

1. Luare de conclusă ca firma asociației să se întregească în ungurescă cu cuvântul „szövetkezet“ astfel: „Hatiegana“ elōlegezési és hitel egylet mint szövetkezet, și în conformitate cu aceasta să se întregească și statutele.

2. Conclusă, că în românescă are să rămână firma: „Hatiegana“ asociație de anticipație și credit, correspunzător cuvântul: „asociație“ termenul din limba maghiară „szövetkezet“.

3. Verificarea protocolului.

P. T. DD. membrii asociației sunt invitați să participe la adunare în persoană sau prin plenipotențiați, căci în casă de a nu se prezinta membrii în număr legal, în sensul § 70 din statute adunarea generală extra-ordinară se va ține în 10 iulie 1888 la 10 oare înainte de ameașă, și peste obiectele de sus va aduce conclusa valide fără privire la numărul membrilor presentanți.

Hațeg în 18 Maiu, 1888.

*Ioan Muntean,
vice-director*

*Ioan Tocaciu,
secretar*

Din public.*)

Domnule redactor! În numărul 48 al onor. D voastră diar „Tel. Rom.“ publicați o scrisoare a dlui Petru Petrovici din Verșet, adresată Escl. Sale metropolitului Miron Romanul, cu care epistolă dl Petrovici trimite și neste acte.

În acea epistolă văd spre marea mea mirare, că dl Petrovici scrie, că eu pe acele acte iam oferit suma de 200 fl.

Dacă dl Petrovici voiesc să dea importanță și să valoreze acele acte față cu Escl. Sa, aceasta pe mine nu mă privesc.

Ce mă privesc pe mine este:

a) că eu în viață mea nu am stat de vorbă cu dl Petru Petrovici;

b) că cele scrise, că eu i-aș fi oferat 200 fl. pe acele acte, nu conține decât purul neadever.

Vă rog binevoiți a publica aceste în numărul proiectului al Onorat. D voastre diariu.

Pe lângă care primiți asigurarea deosebitei mele considerații.

Sibiu, 8/20 Maiu, 1888.

Diamandi Manole.

Domniei Sale dlui redactor al „Telegrafului Român“ în Loco.

În numerii jurnalului D tale 45, 46, 47, și 48 a. c. au apărut un ciclu de articlă sub titlu „Tribuna la înălțimea misisunei sale“ în carii, și anume în articlu din foaia din 3/15 Maiu, obvin unele aserții luate din oare-care scrisoare a dlui P. Petrovici, referitoare și la mine.

Spre lămurirea adevărului trebuie să declar, că cuprinsul acelor aserții, încăt me privesc pe mine, sunt cu totul neadeverate.

Eu nu am primit nici-un proces dela dl Petrovici, și am substituit numai la tribunalul din Sibiu pe dl avocat G. Czeveics din Verșet sub Nr. 287, 288 și 289 ex 1882, asemenea nu am primit nici măcar un crucier spese dela dl Petrovici.

După terminarea substituției mi am incassat spesele mele de substituție dela avocatul Georg Czeveics pe calea execuțională sub Nr. 6085 polg. ex 1884 a Jud. cerc. din Verșet cu 29 fl 80 cr. v. a.

Dl Petrovici, precum am înțeles, a pierdut procesul cu voia, dicând: că densusul trebuie să peardă procesul, căci la din contră, dacă va perde „Albina“ procesul, atunci avocatul „Albinei“ dl P. Cosma va trebui să plătească banii la „Albina“, și Esclenția Sa metropolitul pentru aceasta îl va scoate pe densusul apoi din post.

Eu nu sum nici „inimicul personal a dlui Cosma“, precum nici amicul seu, și n' am de a face cu densusul chiar nimic. Nu sum nici „companionul avocațial a Dlui Dr. Fölk“ deși acesta este om de omenie.

Pe dl Petrovici nu l' am primit nici odată în casa mea, prin urmare nu s' a putut nici „feri de casa“ mea.

În cancelaria mea avocațială, care este publică, au fost dl Petrovici odată sau de două ori precum dice și densusul, dar și atunci a venit dicând: că este trimis de Esclenția Sa metropolitul, și prin urmare nici nu este adevărat că eu l' am „compătim“, indemnă și sfătuiesc să-și încerce norocul aire, și aceasta cu atât mai puțin, căci mie 'mi este cu totul egal, că pe cine are Esclenția Sa metropolitul la sine.

Sibiu, 21 Maiu, 1888.

Dr. St. P.

* Suntem autorizați a declara categoric: că Esclenția Sa metropolitul actual al nostru nici cănd, și nici într'un fel de afacere n' a trimis pe dl Petrovici la dl Dr. St. P. Red.

Lucru de mână în scoalele poporale.

III. Propuneră.

După constatăriile mai celebri bărbați de scoală ai secolului present, instrucția scolară, așa precum a fost ea întocmită până acum, este atât de mancă, încât abia se poate dica pedagogică. Această mancitate îmi permite să spună pe scurt în următoarele:

Omul constă din trup și din suflet. Atât trupul că și sufletul își are instrumentele, resp. facultățile și lucrările sale. Cultura completă a omului constă în cultivarea puterilor trupesci ca și a celor sufletești de o potrivă, pentru că nedespărțită și legătura între ele. Corpul este organul sufletului precum și sufletul conducerii trupului. Scoala, după întocmirile ei de ași, îngrijesc numai de desvoltarea și imbogățirea facultăților sufletești prin feluri cunoscințe aparținătoare sciinției. Corpul se cultivă numai într'atâtă, ca nu cumva, lăneșând el, să transmită debilitare și asupra spiritului.

Aceasta însă nu este suficient. Omul are nu numai trebuințe spirituale ci și corporale; el e necesitar a lucra nu numai cu puterile spirituale ci și cu cele corporale; ba acestea constituie pentru viață să cea mai ponderoasă activitate — activitatea pentru subsistență; apoi fie individul literat, fie ampliat sau lucrătorul de a.

Spre scopul acesta a dat Dănu omului mâinile — cele mai nobile instrumente ale sale. Si iată tocmai aceste instrumente rămân neconsiderate de instrucția scolară; remân necultivate, cu toate că de dibăcia lor în tot minutul au lipsă neapărată atât oamenii devotați esclusiv sciinții, că și cei rămași în serviciile muncei fizice. Elevii scoalei de ași se cultivă esclusiv numai scientifice, deși nu sunt chemați a deveni esclusiv numai literati; lucrătorii însă sunt chemați a fi toți, fără deosebire, pentru că toți au lipsă, chiar în casurile cele mai extreme, de multe lucrări, cari nu le poate lăsa să le facă altul, ci ei însăși, — și tocmai în aceasta direcție nu oferă scoala nici o instrucție fitorilor chemați lucrători.

Scoala poporala are chemarea de a da poporului membrii cu minte luminată, dar mai vîrstos membri îndemnătici la toate lucrările trebucioase pentru susținerea vieții. Partea primă a acestui postulat o îndeplinește scoala noastră de ași, cea din urmă însă de loc nu. Apoi cum se poate aștepta, ca poporul nostru să înainteze pe terenul economic-social dacă scoala singură chemată spre acest scop nu-l pregătesc pe acela în aceasta direcție? Cum să mai și sperăm o îmbărtășire a scoalei din partea poporului, dacă acesta nu vede la fii se icunoscințe, cari să-i asigure încredere pentru ușurința traiului, care e punctul cel mai simțitoriu al așteptărilor lui?

Acestea trebuie să le intonăm cu deosebire referitoare la împregiurările poporului nostru din Șchei, carele de un timp oare-care încoace pășesc cu pași gigantici spre miserie. Amintirea cauzelor acestei împregiurări nu încapă în cadrul acestor rânduri.

*) Pentru cele publicate sub rubrica aceasta Redactia unea nu e responsabilă.

Cade în competență organelor supreme școlare chemarea de a completa instrucțiunea scoalei poporale în acest fîntele, precum se practicează deja de mult în alte state civilizate, în cari lucrul de mână este obiect de învățămînt nu numai în scoalele poporale, ci chiar și în gimnasii, în scoalele reale și civile. Va urma aceasta și trebuie să urmeze neamînat și la noi, căci natura lucrului o pretinde imperios.

Cu un ceas mai curînd e necesitate a să face aceasta cu deosebire la poporul nostru din Șchei cu atât mai vîrtoș, căci spre acest scop, cel puțin de-o-camdată nu să recere capital de întreprindere, decât o bună conducere din partea bărbaților nostri de carte și o oare-care neînsemnată jertfă materială.

Nr. 1609 1888. [1832] 2-3

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de notarîu cernual pentru comunele **Sasauș, Illenbav și Bendorf** cu locuință în **Sasauș**, se escrie cu aceasta adnotare concursul, ca competenții să aștearnă rogările lor cu documentele de cuaflație până în **25 Iuniu a. c.** la subscrîsul.

1. Salariu de 400 fl.
2. Dietele în călătorie amîsurat după statutul salarial.
3. Plata pentru lucrările private
4. Cuartir liber în comuna Sasauș, Nocrichiu, în 14 Maiu, 1888.

Protopretorul.

Szám: 2151. 1888. polg. [1830] 3-3

Hirdetmény.

Nagyteremi községe határtagosítása ügyében az elômunkálatak megkezdése, nevezetesen a képviselet rendezése mûködô-mérnök megválasztása s a költség elô-irányzat elkészítése végett **határidőül az 1888-ik évi Junius hó 26-ik napjának d. e. 9 oráját** Nagyteremi **községen a közszigí biró lakásához kitüztem**, s erre az összes érdekeltekét s vállalkozó mûködô-mérnököt azon fizelmeztetéssel idézem meg, hogy a felek elmaradása a tárgyalás megtartását nem akadályozza.

Erzsébetvárosban, 1888 évi május hó 7-ik napján.

A kir. törvényszék nevében.

Szenkovich Dénes,

eljáró biró.